

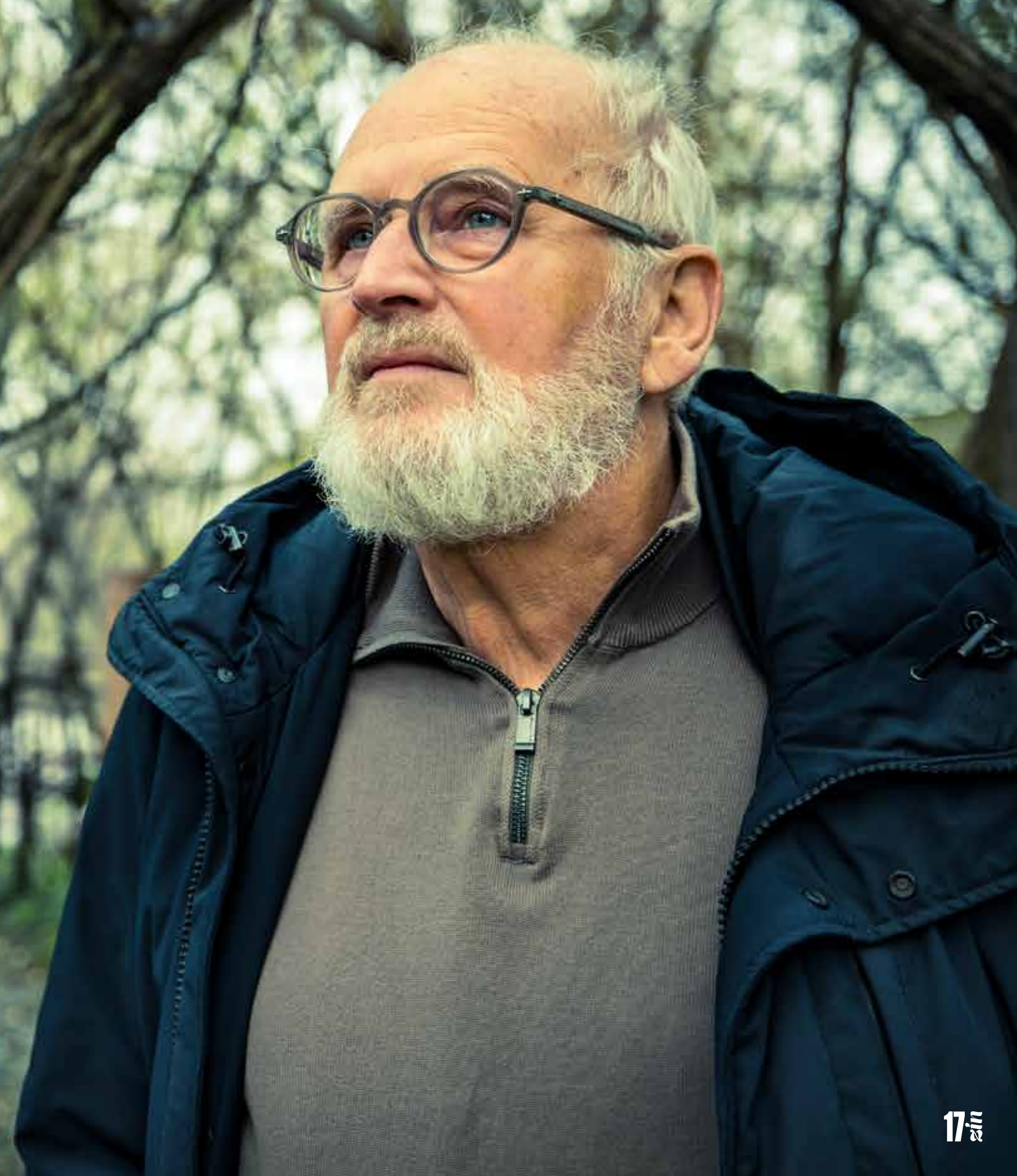
Optimist

Herman Koch

‘Ik wil niet die zieke schrijver met kanker zijn’

Hij is ongeneeslijk ziek, maar schrijver Herman Koch (1953) staat niet dagelijks met kanker op en gaat er ook niet mee naar bed. Hij leeft zijn leven. Met schrijven houdt hij de man met de hamer op afstand. Hij begint aan een boek en wil het ook afmaken. Dat zijn weer twee levensjaren erbij.

INTERVIEW: INGRID SPELT | BEELD: HANS DE KORT

Herman

Herman spreekt voor zijn interviews af in café-restaurant Polder op het Science Park, een voormalige boerderij die eenzaam afsteekt tussen alle strakke hoogbouw in Amsterdam-Oost. Met zijn vrouw Amalia, met wie hij 38 jaar samen is, woont hij ‘om de hoek’ aan het Flevopark. Binnen zitten groepjes studenten en *young professionals*. Op de vraag waar Herman Koch is, wijst de twintiger achter de bar in de richting waar hij net komt aanlopen met de fotograaf. Later zal hij nauwelijks hoorbaar tegen zijn collega zeggen: “Een lieve man, die Herman Koch.” De fotoshoot is eerder klaar en op verzoek van Herman gaan we gelijk door met het gesprek. Hij bestelt zijn favoriete biertje Vedett zonder glas. “Bier moet je uit een flesje drinken. Ik had mezelf er een beloofd na de fotoshoot.” Herman schreef talloze bestsellers (zie CV), reisde jarenlang de wereld over voor zijn internationale boekpresentaties en was de medebedenker van het satirische tv-programma *Jiskefet* met bekende typetjes als De Lullo’s, Oboema en Willie. Het tv-programma was zo populair dat *Debiteuren/Crediteuren* soms werd nagespeeld in het echte kantoorleven. “Door mijn goede vriend acteur Michiel Romeyn raakte ik betrokken bij het satirische radioprogramma *Borât* en later het tv-programma *Jiskefet*. Omdat de programma’s verwant waren aan taal ging ik overstag. Ondanks dat ik een schrijver pur sang ben, had ik die tijd voor geen goud willen missen. Het maken van spraakmakende radio en tv gaf een enorme kick.” Zijn eerste boek *Red ons*, Maria Montanelli werd vergeleken met *De avonden* van Van het Reve. “Gerrit Komrij zei eens: ‘Met een debuut word je met de hele wereld vergeleken.’ Nee, de lat lag daardoor niet ineens heel hoog. Bovendien was ik een enorme bewonderaar van Van het Reve. Het kon slechter.” Van het succes van zijn inter-

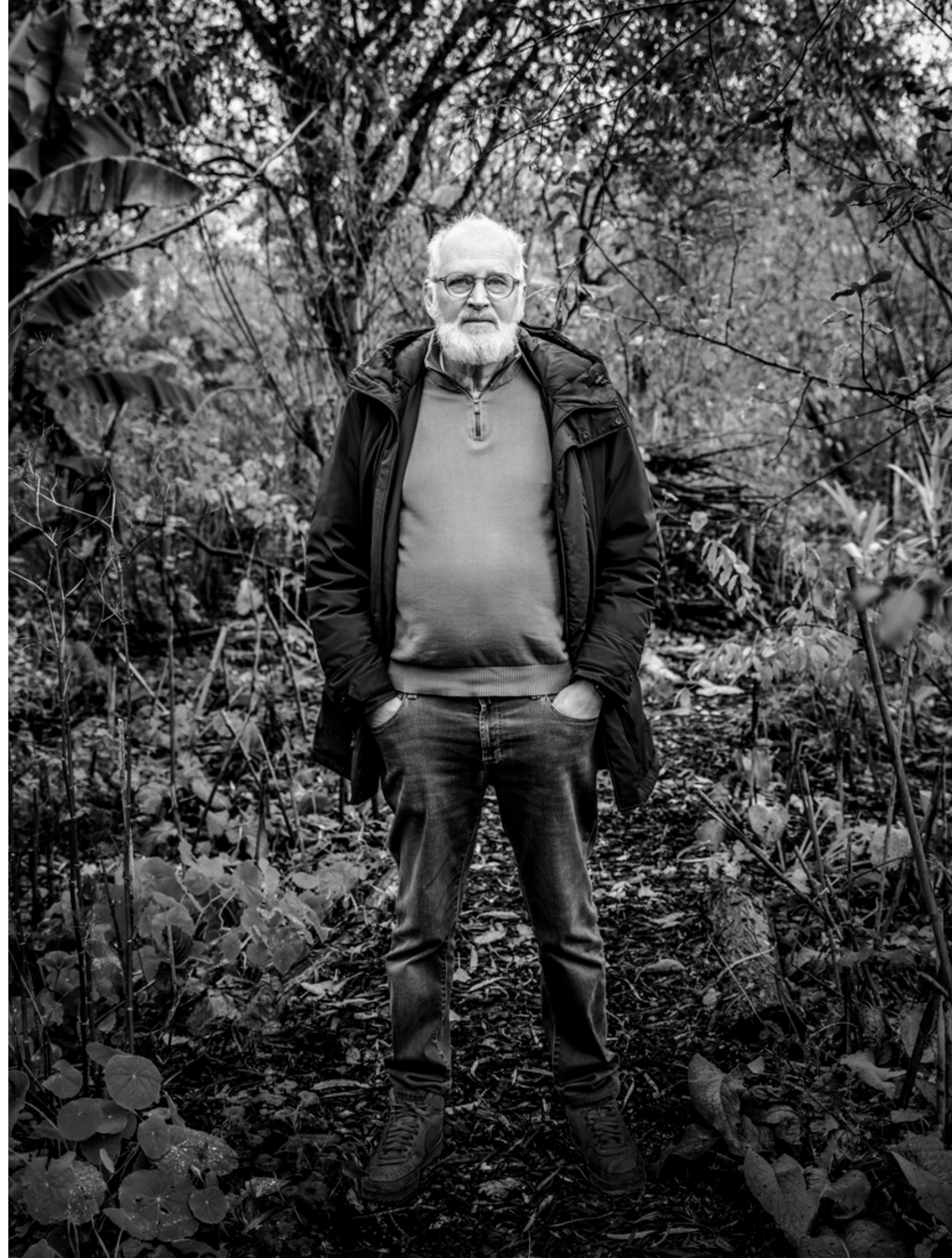
nationaal verfilmde roman *Het diner*, in vijftig landen vertaald, komt hij nooit meer af. “Mijn eindstreven is dat deze roman binnen vijf jaar vergeten wordt door een nieuwe roman.” En wellicht lukt dat met zijn jongste roman *Luchtplaats*, een boek dat je net zo goed niet weg kunt leggen als je er eenmaal aan begint. Een verhaal waarin het heden en verleden met elkaar verstrengeld zijn. Crimineel Derek L., bestsellerschrijver Simon Hanson en zijn vrouw rechercheur Hanna nemen je mee in het spel van ambitie, wraak en verraad. Dat spel begint met het bezoek van Simon aan een leesclub voor gevangenen. “Ik ben ooit zelf uitgenodigd op een leesclub in een gevangenis in België met zware criminelen, die veroordeeld waren voor (meervoudige) moorden. Ik was nieuwsgierig naar ze. De gevangenen bespraken die dag *Het diner*, geïnspireerd op de moord van de dakloze vrouw Maria del Rosario Endrinal Petit in Barcelona twintig jaar geleden. De gevangenen waren opvallend intelligent. ‘Volgens mij begrijp jij wel wat er in ons hoofd omgaat,’ zei eentje. Het klopt dat ik me goed kan inleven in de psyche van mensen.”

Als je de laatste bladzijde van je boek ‘Luchtplaats’ dichtslaat, denk je verbijsterd: in iedereen schuilt misschien wel een crimineel.

Herman lachend: “Met die constatering kan ik wel leven.”

Je steekt in de roman de draak met boekpresentaties en presentatoren van talkshows, die zelden zelf je boek hebben gelezen.

“Nou ja, dat is vaak ook zo. Verschijnen bij een talkshow is min of meer een verplicht nummer. De allerergste zijn die talkshows waar iedereen aan tafel over elk onderwerp moet meepraten. Zit je net in te dutten en vraagt de presentator: ‘Heb jij iets met elektrische fietsen?’ Mijn vrouw ►

10X KORT

In de vriezer “Een fles Poolse wodka met ingevroren shotglaasjes.”

Altijd hij je “Mijn telefoon, helaas.”

Trots op “Mijn zoon. Hij is helemaal zichzelf.”

Hekel aan “Een planning zoals een eetafspraak over drie weken.”

Groot voorbeeld “Mijn moeder. Ze leerde me van dag tot dag te leven.”

Beste schrijfplek “De keukentafel.”

Onweerstaanbaar “Een net getapt biertje op het terrastafeltje naast het mijne.”

Favoriet boek “*Madame Bovary* en *Anna Karenina*.”

Ontspannen met “Mijn vrouw, zoon en zijn vriendin in een restaurant.”

Levensmotto “Niets doen is de kortste weg naar geluk.”

Amalia zegt weleens dat ik geïnteresseerder moet kijken. En boekpresentaties sla ik tegenwoordig het liefst over, ook die van mezelf. De laatste was in 2021.”

Zo dacht je er niet altijd over. Jarenlang reisde je de wereld over om je romans te promoten en lezingen te geven.

“Klopt, maar dat leven trek ik nu niet meer: van het een op andere moment kan ik doodmoe zijn. Ik heb de energie er niet meer voor. Ik vond het wel lastig om dat leven op te geven. Ik houd van het regelmatig onderweg zijn en nieuwe mensen te ontmoeten. Aan de andere kant liep het ook wel weer vanzelf. Ik werd ziek aan het begin van de coronaperiode en niemand kon reizen. Opeens had ik zeeën van tijd over en werd ik enorm productief met schrijven. Volgend jaar komt er nog een roman uit, en twee ideeën zijn vergesvorderd. Ik kan overal schrijven, of dat nu aan de keukentafel in Amsterdam, ons huis in Barcelona of in een hotel is. In de jaren 80 schreef ik mijn romans in een café in Barcelona en bestelde ik er een dubbele whisky met ijs bij. Dat doe ik niet meer. Ik ben geen workaholic, nooit geweest ook, en schrijf iedere ochtend een paar uur. Morgen is er weer een dag, denk ik dan. Nu ik ongeneeslijk ziek ben voel ik nog sterker de behoefte een schrijfproject te hebben. Ik begin aan een boek en wil het ook afmaken. De 82-jarige schrijver Domenico Starnone zei onlangs: ‘Ik ben oud, maar als ik aan een boek begin wil ik weten hoe het afloopt. Dat zijn weer twee levensjaren erbij.’ Zo zie ik het ook.”

Hoe doe je dat, niet te veel bezig zijn met kanker? “Ik ben optimistisch aangelegd en wil doorleven zonder me hopeloos en krampachtig aan het leven vast te houden. In de periode dat ik leef,

wil ik ook iets doen. Ik ben blij als ik een idee bedenk voor een roman en weer even onder de pannen ben. Ik schrijf zeker niet vanuit het gevoel dat ik er straks niet meer ben, en ik nog een heel oeuvre na moet laten. Ik laat liever een flinke bankrekening en een huis aan Amalia en mijn zoon Pablo na. Zelf geef ik niet zoveel uit.”

Jij was toch degene die eens zei wel te houden van het filmsterrengevoel inclusief dat luxe leven?

“Als je geld hebt, ga je er ook een tijdje naar leven en rijd je op een dag in een Jaguar, tegenwoordig in een Landrover. Ik houd van mooie auto’s. Het ging niet eens zozeer om het luxe leven, ik at niet opeens in sterrenrestaurants of zo, maar meer dat je in staat bent om schaamteloos te leven. Als je ziek wordt relatieveer je meer, en worden andere dingen weer belangrijker. Ik praat er nu makkelijk over, maar op het moment dat ik telefonisch de diagnose prostaatkanker met uitzaaiingen kreeg, was ik in shock. Ik dacht dat mijn leven wel klaar was. Amalia zat in Barcelona, want zo’n slechte uitslag had ik niet verwacht. Dus was het ook niet nodig dat ze thuis bleef, en ik lag op de bank. Met mijn zoon Pablo heb ik hier in dit café een biertje genomen en lieten we samen een traantje. Deze ziekte overdonderde me, maar ik had wel meteen het gevoel dat er niet alleen maar slechte kanten aan zaten. Dingen die ik niet leuk vond, zou ik nooit meer doen en daar heb ik me ook aan gehouden. Ik heb destijds veel afspraken wegens privéomstandigheden afgezegd.” Pas vier jaar later liet Herman de buitenwereld weten dat hij ongeneeslijk ziek is en langdurig behandeld wordt met een hormoontherapie om zijn leven te rekken. “Ik zit bij de paar procent bij wie het lukt om met de therapie de groei van de cellen te stoppen. Daarin heb ik geluk gehad.” ►

‘Ik hoef geen heel **OEUUVRE** na te laten, **liever een flinke bankrekening voor Amalia en Pablo**’

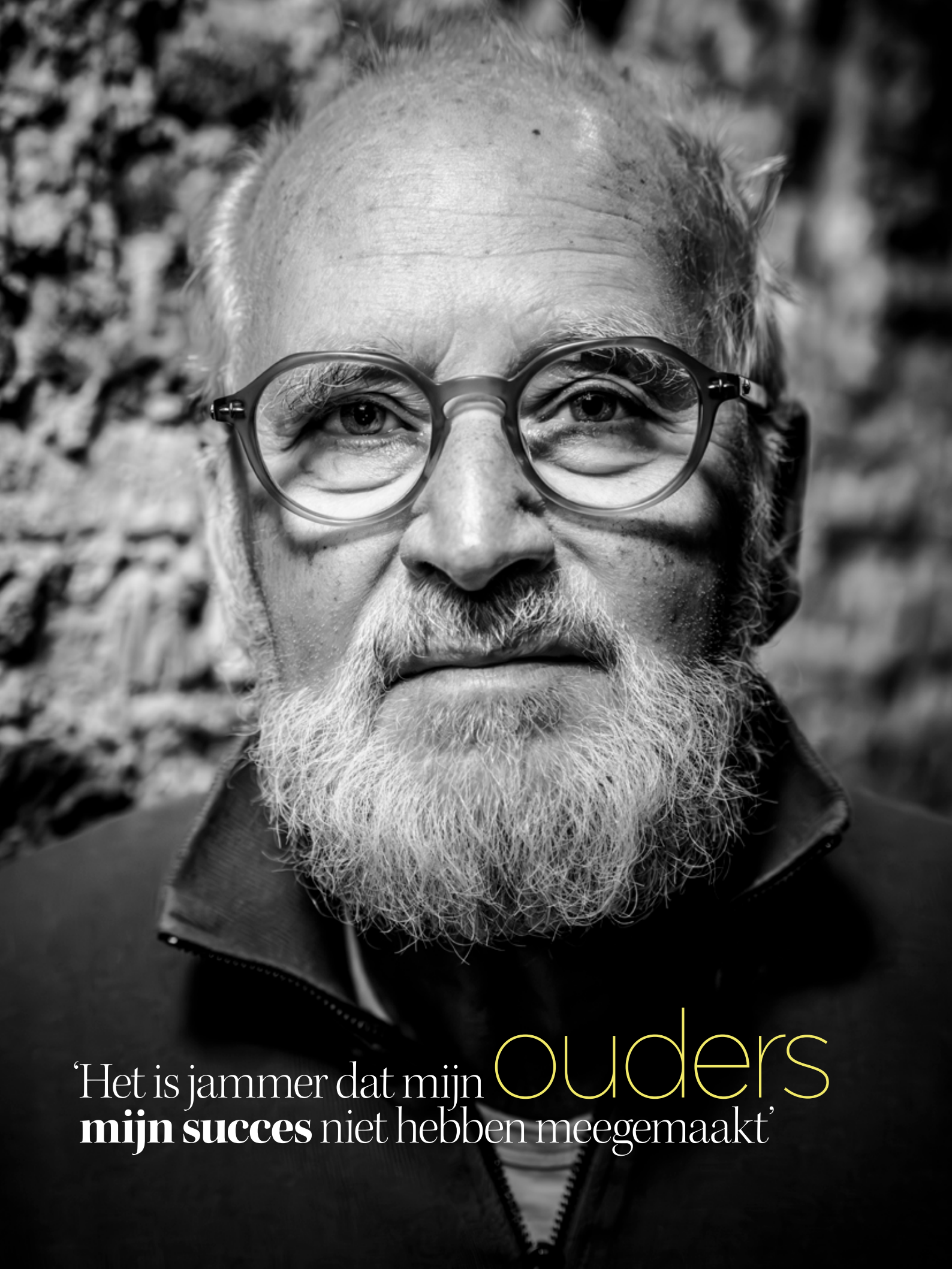
CV

1953 Geboren in Arnhem
1965 Montessori Lyceum en het Spinoza Lyceum in Amsterdam
1971 Studeerde Russisch en geschiedenis
1972 Werkte op een boerderij in Finland en vertrok daarna naar Londen voor vertaalwerk
1984-1989 Radio-programma *Borât*
1985 Verhalenbundel *De voorbijganger*
1989 Roman *Red ons, Maria Montanelli*
1990-2005 Medesamensteller van het programma *Jiskefet*
1991 Verhalenbundel *Hansaplast voor een opstandige onder pseudoniem Menno Voorhof*
1992-2005 Columnist *de Volkskrant*
1996 Roman *Eindelijk oorlog*
1998 Verhalenbundel *Geen agenda*
1999 *Het evangelie volgens Jodocus* met columns
2000 Roman *Eten met Emma*
2001 Verzamelde verhalen *Schrijven & drinken*
2003 Verhalenbundel *Alle verhalen en roman Odessa Star*
2005 Roman *Denken aan Bruce Kennedy*
2005-2009 Columnist tijdschrift *esta*
2007 Tv-serie *Voetbalvrouwen*

2009 Roman *Het diner*. Wint de NS Publieksprijs
2010 Columns *De ideale schoonzoon*
2011 Roman *Zomerhuis met zwembad*. Genomineerd voor de NS Publieksprijs
2012 Verzamelde verhalen *Korte geschiedenis van het bedrog. Zomerhuis met zwembad* wordt genomineerd voor de Gouden Boekenuil
2013 *Het diner* is een bestseller in Amerika. Het boek is drie keer verfilmd
2014 Roman *Geachte heer M.*
2016 Roman *De greppel*
2017 Boekenweekgeschenk *Makkelijk leven*
2020 Roman *Finse dagen*
2021 Roman *Een film met Sophia*
2022 Roman *Het Koninklijk Huis*. Wordt genomineerd voor de NS Publieksprijs
2024 Roman *Ga je erover schrijven?* en *Luchtplaats*

Begin vorig jaar lanceerde hij het nieuws met het boek *Ga je erover schrijven?* “Met krantenberichten als ‘Koch ongeneeslijk ziek’ wilde ik niet gelijk overvallen worden. Daarom heb ik het zolang stil gehouden. Ik wilde niet die zieke schrijver met kanker zijn. Dat ben ik nu een beetje, maar juist omdat ik in *Ga je erover schrijven?* openhartig ben geweest, blijft vooral hangen dat ik er geen strijd van maak. Ik heb er iets zinnigs over gezegd en ben niet een willoos slachtoffer. Overigens is iedereen het na een halfjaar weer vergeten dat jij kanker hebt. Niemand ziet aan mij dat ik ziek ben. Het heeft ook geen bezit genomen van mijn onderbewustzijn, en ik ben absoluut geen verdringer. Ik praat er openlijk over met mensen die erin geïnteresseerd zijn. En dan met een knipoog. Soms maak ik misbruik van het ziek zijn en zeg ik tegen Amalia: “Kun jij de afwasmachine uitruimen? Ik voel dat de kanker opspeelt...” Ik maak er natuurlijk niet alleen maar grappen over en voel me ook wel eens bedroefd. Dan denk ik aan Amalia en mijn zoon, die straks achterblijven. Ik was zeventien toen mijn moeder overleed aan darmkanker en 25 op het moment dat mijn vader stierf aan een infarct. Pablo is 30, heeft een fijne relatie en is een stuk ouder dan ik als hij voor de eerste keer een ouder gaat verliezen. Op die leeftijd wordt de dood van een ouder ook gewoner. Hij heeft vrienden die hetzelfde is overkomen en die gaan nog lachend door het leven. Ik ben 71 en zit, met of zonder kanker, al in de laatste fase van mijn leven. We houden veel van elkaar, maar zo belangrijk ben ik ook weer niet. Bovendien heeft Pablo mij lang genoeg meegemaakt om me niet te vergeten. We hebben een sterke band.” Herman groeide op als enig kind in een sociaal-democratisch milieu in Amsterdam. Zijn vader zat in de directie van de krant *Het Vrije Volk*, later was hij directeur van de uitgeverij Arbeiderspers. Hij had vier oudere kinderen uit een eerder huwelijk. Hermans halfzus is kinderboekenschrijfster Els Pelgrom. “Als kind zag ik mijn halfzussen als tantes. Pas veel later veranderde die relatie naar een meer broer-zussenband.” Op de middelbare school was Herman onhandelbaar, werd van school getrapt en behaalde zijn diploma uiteindelijk aan het ►

‘Ik had meteen het gevoel dat er **niet alleen maar slechte kanten** zaten aan deze **ziekte**’

‘Het is jammer dat mijn **ouders**
mijn succes niet hebben meegemaakt’

Spinoza Lyceum. Hij studeerde drie maanden Russisch en vervolgens anderhalf jaar geschiedenis. “Ik was gefascineerd door Russische schrijvers en op mijn achttiende heel kort een overtuigd radicaal communist, maar ik had er al snel genoeg van en switchte van studie.” Hij besloot zijn tienerdroom om schrijver te worden in te lossen en werkte in zijn levensonderhoud op een Finse boerderij en later als vertaler in Londen. Zijn schrijverssucces volgde kort erna. “Herman, het komt wel goed met jou. Ik heb er zo’n vertrouwen in dat jij iets leuks gaat doen met je leven,” zei mijn moeder een paar weken voor haar dood. Dat gaf me zelfvertrouwen om door te zetten als schrijver. Jammer dat mijn ouders mijn succes niet hebben meegemaakt en Amalia en hun kleinzoon nooit hebben ontmoet.”

Je hebt je ouders jong verloren. Hoe heeft dat je gevormd?

“Zowel positief als negatief. Het was verschrikkelijk om mijn moeder te verliezen. Ik wist dat niets meer hetzelfde zou zijn en ik door haar dood beschadigd zou raken. Tegelijkertijd wilde ik me voor haar sterk houden en ben ik niet aan de drugs geraakt of in de vernieling terechtgekomen. De andere kant was dat ik helemaal vrij was. Ik had geen moeder meer die zich zorgen over mij maakte en kon op de motor naar Marokko. Als ik een dodelijk ongeluk zou krijgen, kon ik haar er geen pijn meer mee doen. De verhouding met mijn vader was een beetje gespannen. Al vanaf mijn 13de had hij openlijk een verhouding naast de relatie met mijn moeder. Hij was regelmatig bij zijn vriendin. Mijn ouders bleven bij elkaar voor mij, en ik zag dat mijn moeder verdrietig was. Lange tijd voerde ik als puber een soort strijd met mijn vader. Na de dood van mijn moeder is dat redelijk goedgekomen en heb ik zijn vriendin leren accepteren. Het overlijden van mijn moeder heeft me snel volwassen gemaakt. Ik had het gevoel dat ik het zelf moest doen en het zonder haar ook zou redden. Dat lukte, omdat ik me altijd zo gesteund heb gevoeld door mijn moeder. Daarnaast heb ik altijd een veilig thuis gekend, ondanks de verstoorde relatie van mijn ouders. Met allebei kon ik op mijn manier goed

opschieten. Zo’n basis scheelt ook in je verdere leven.” Herman ontmoette zijn vrouw Amalia in Spanje. Voor een tijdje pakte hij zijn biezen om te schrijven in Barcelona. “Ik was begin dertig en verlangde naar het echte schrijversbestaan. Typisch zo’n romantisch idee.” Hij beloofde een kennis om een cassettebandje met gedichten en tekeningen mee te nemen voor de liefde van zijn leven. Hij in Nederland, zij in Spanje. Hun relatie was net uit, en hij kon haar niet vergeten. Amalia dus.

Je pikte haar van hem af. Zo’n beetje....

“Feitelijk was het uit, maar ik voelde me wel schuldig. Het was niet direct aan tussen ons, hoor. Amalia vond mij in het begin arrogant, maar ik was verlegen omdat ik de taal niet goed sprak. Maanden later bracht ik nog een keer een pakje voor haar mee en toen was het raak. We spraken om één uur ’s middags af en twaalf uur later zaten we nog aan hetzelfde tafeltje. De liefde hing in de lucht en ik wist dat ik met haar oud wilde worden. In voorgaande relaties heb ik dat nooit zo ervaren. Amalia heeft de gave dat iedereen voor haar valt. “Wat een leuke vrouw heb jij,” zeggen mensen vaak. Ze is helemaal zichzelf, een goede prater, kan net als ik soms onzeker zijn, is temperamentvol, impulsief en zorgzaam. Onze relatie is stabiel. Natuurlijk hebben we weleens onenigheid, maar dat duurt nooit langer dan een paar uur. Amalia is, net als ik, een aantal keer ernstig ziek geweest. Dat vond ik veel lastiger dan dat ik nu ongeneeslijk ziek ben. De eerste keer was Pablo nog maar vier. Natuurlijk dacht ik op dat moment aan de vroege dood van mijn eigen moeder, en Pablo was destijds nog maar een kleuter. Ik was zo bezorgd om Amalia en bang om haar te verliezen. Het is fijner dat ik het nu ben; over mezelf maak ik me veel minder druk.”

Ben je weleens bezig met je eigen afscheid?

“Niet echt. Ik weet wel dat ik na mijn dood wil verdwijnen en ergens uitgestrooid wil worden, maar dit heb ik nog niet eens met Amalia en Pablo besproken. En misschien hoeft dat ook helemaal niet. Straks loop ik na dit gesprek onder een bus en bel jij 112...” ■

BOEKENWEEK 2025

Feest in de boekhandel: de Boekenweek viert zijn 90-jarig jubileum. Thema is dit jaar *Je moederstaal*. Koop je van 12 tot en met 23 maart voor € 15 aan boeken, dan krijg je het Boekenweekgeschenk *Krater* van Gerwin van der Werf cadeau. Het Boekenweekessay van Paulien Cornelisse ligt voor € 5,25 in de winkel. Als opwarmer voor dit leesfeest in deze Zin: Herman Koch, Judith Koelemeijer en Aaf Brandt Corstius.

